

Pod pojmem „partyzánština“ rozumíme v dnešním válečnictví branný odpor podmaněného národa proti nepřátelské okupační armádě v přímém vztahu k operacím pravidelných armád na frontě. Pokusím se vylíčit historický vývoj moderní partyzánské války, podstatu a předpoklady partyzánské války v sovětském Rusku, a ukončím úvahou, jaké jsou, mohou být nebo budou v našich (českých a slovenských) zemích podmínky pro rozvinutí partyzánské činnosti.

Část názvoslovná.

Myslím, že nemáme vhodného českého názvu, vystihujícího přiléhavě válečnou činnost, která je předmětem dnešního našeho rozboru. Užíváme nyní téměř výhradně názvu „partyzánština“, převzatého z ruštiny a původu zřejmě francouzského. Tentýž pojem kryje starší španělské pojmenování „guerrilla“, které bylo u nás i v odborné literatuře překládáno jako „drobná válka“. Tento název už téměř vymizel z nynějšího našeho názvosloví, zřejmě proto, že nedostatečně vystihuje politický a vojensko-politický význam partyzánské činnosti v nynější válce; epitheton „drobná“ se naprosto nehodí pro označení činnosti, jejíž význam ještě daleko vzroste v závěrečné fázi války.

Francouzské pojmenování „franc-tireur“, překládané u nás „záškodník“, neodpovídá rovněž dnešní náplni pojmu „partyzán“, neboť zdůrazňuje příliš individualistickou stránku činnosti. Na Balkáně je běžné pojmenování „komita“ nebo „komitadží“, původu tureckého, které odpovídá známému srbskému „četnik“. Bude úkolem našich jazykozpytců nalézt po válce vhodný výraz, nezdomácní-li už definitivně název partyzán, což by nebyl první případ přejatého cizího slova v našem jazyce.

Část historická.

Jak už bylo řečeno, partyzánská činnost, a to platí pro přítomnou dobu stejně jako pro minulost, je ve své podstatě jednou z forem boje napadeného národa proti pravidelné okupační armádě nepřítelově. Máme-li na mysli její přímý vztah k vojenským operacím, a to je podstatnou její charakteristikou, musíme položit její historický vznik do doby, kdy vedení války přestalo být výhradnou, přísně vymezenou doménou malých námezných armád a kdy probuzené a rychle rostoucí národní uvě-

domění širokých lidových vrstev vyvolávalo jejich bezprostřední a živelný zájem o osud státu, jehož občany byly. Tímto historickým mezníkem je ovšem v politickém smyslu vojenským Napoleonská válečná doktrína; ta ve své základní, organizační složce dala vznik armádám národním, se všemi důsledky pro aplikaci nových zásad taktických, operativních a strategických.

Španělská guerrilla.

Když Napoleon vtrhl r. 1807 do Španělska, nemohla pravidelná španělská armáda, postavená na rychlo z mladých, nevycvičených a nezkušených nováčků, odolati sborům ostřílených francouzských vojáků, kteří v té době už měli za sebou Marengo, Slavkov a Jenu a kterým veleli slavní Napoleonovi generálové Junot, Victor, Soult a Masséna. Francouzská vojska pronikla rychle do nitra země. Španělské vedení, spoléhajíc na fanatické vlastenectví lidu a jeho nenávisť vůči vetřelcům, se rozhodlo velkoryse ke změně taktiky. Vytvořilo množství malých vojenských oddílů, které dostaly rozkaz vyhýbat se rozhodujícím utkáním se silnějšími francouzskými částmi, za to však soustavně napadat zásobovací a spojovací cesty francouzské armády i přepadávat slabší pochodující oddíly a bezstarostně a nepozorně posádky. Podmínky pro úspěch takové taktiky byly dány poměrně malou hustotou obyvatelstva, využitím těžko dostupných španělských hor, nedostatkem cest špatně strážných, vzdáleností francouzských zásobovacích základů a primitivností i zdolhavostí spojovacích prostředků, jimiž byli výhradně jednotliví jezdci, nejvš jejich dvojice. Velké vzdálenosti, které dělily jednotlivé francouzské sbory, operující odděleně v různých směrech a prostorech, umožňovaly účinné zásahy drobných oddílů španělských, nazývaných „guerrillas“. Francouzské vojenské velení nenalezlo obrany proti nové bojové taktice. Ačkoliv obsadilo všechna důležitá střediska včetně hlavního města, kam dosadilo nového panovníka, neovládlo nikdy prakticky španělské země. Ztráty, které francouzská vojska v těchto drobných utkáních utrpěla, nesnáze zásobovací, pokles sebevědomí a bojové morálky francouzských vojáků hrály potom důležitou roli v bitvách, které na pyrenejském poloostrově svedlo s Napoleonovými sbory anglické vojsko vedené Wellingtonem. Tažení ve Španělsku

je první neúspěšnou Napoleonovou kampaní a bylo začátkem konce tohoto francouzského diktátora, který chtěl také dobýt Evropy. Vojenská prestiž Napoleonova byla ve Španělsku těžce pošramocena. Napoleon bývá často srovnáván s Hitlerem: podobnost obou postav můžeme však hledat pouze v obdobné světovládné politické koncepci, a v té je Hitler epigonem. Napoleon byl nesporně velký vojevůdce a stratég: francouzský národ je na epochu jeho panování právem hrdý: mám pochybnosti, že by se Hitler zapsal stejným způsobem do světové historie a že německý lid se jím asi nebude chlubit.

Španělská guerrilla představuje nám jeden typ partyzánské organizace a činnosti. Její hlavní charakteristikou je, že ji vedou drobné vojenské oddíly, doplněné ovšem místním obyvatelstvem. Těmto oddílům v převážné většině veleli *důstojníci pravidelné španělské armády*; měly však všestrannou podporu španělského lidu, který byl celý v revoltě.

Tažení roku 1812.

Španělský příklad dal za Napoleonova tažení do Ruska roku 1812 vzniknouti podobné složce partyzánského hnutí na straně ruské. Za iniciátora této myšlenky je označován ruskou literaturou podplukovník Denis Davidov, pobočník známého generála Bagrationa. Pět dní před bitvou u Borodina přednesl Davidov svému veliteli návrh, který v zásadě zněl takto: organizovati malé jezdecké oddíly, které by napadaly spojovací cesty francouzské armády, postupující k Moskvě, a snižovaly její bojovou kapacitu znesnadňováním zásobování a předávání rozkazů a hlášení. Kromě toho navrhl Davidov rozdělení zbraní sedlákům v osadách v týle francouzské armády. Ruský vrchní velitel Kutuzov, jemuž byl návrh předložen k rozhodnutí, stavěl se k němu chladně a zdrženlivě a teprve po delším zdráhání svolil, aby pro navrhovaný účel bylo uvolněno 50 husarů a 80 kozáků. Byla tedy akce, která hrála snad rozhodující roli ve válečném tažení zejména v údobí, kdy francouzská vojska obsadila Moskvu a kdy ustupovala z moskevských zřícenin, zahájena prostředky téměř smíšeně nepatrnými. Že se rozrostla do rozměrů a účinků, které způsobily zničení Velké Armády a vedly k Berezíně, je nutno přičísti i *druhé složce partyzánské aktivity*, která se opírala o branný odpor *ruského obyvatelstva*, hlavně sedláků, v území, obsazeném francouzským vojskem. Pohnutkou spontánního

selektuálního povstání bylo ovšem nejen vlastenectví ruského lidu a jeho láska k rodné půdě, nýbrž i reakce na bezohlednou ukrutnost francouzských vojáků, kteří pro nedostatečné zásobování žili povětšinou z „místních zdrojů“. Tento odborný vojenský termín znamenal v tehdejší době a v dané operativní situaci prostě loupení, pálení vesnic a vraždění civilního obyvatelstva.

Kombinace obou zmíněných typů partyzánské činnosti, jedné organizované a řízené pravidelnou armádou, druhé založené na spontánním lidovém hnutí selském, desorganisovala úplně etapu a zápolí francouzské armády a byla hlavní příčinou jejího rozkladu morálního i fyzického. Význam partyzánské činnosti za tohoto tažení je v přímém a bezprostředním vztahu k velkým operacím vojenským, i když vliv carského vojenského velení na jeho řízení byl minimální. Může být proto uváděn jako vzorný historický příklad. Poněvadž základní zásahy, které byly rozhodující pro vznik a působnost partyzánského hnutí v době Napoleonské, platí z valné části až dodnes, bude vhodné uvést její hlavní charakteristiku:

— Fronta nebyla souvislá. Francouzské armády, jejichž rozměry se nedají vůbec srovnávat s velikostí dnešních armád, postupovaly do Ruska ve třech skupinách, oddělených od sebe velkými, často stakilometrovými vzdálenostmi, nedostatečně střezeny. Bylo proto pronikání do týlu francouzských sborů poměrně velmi snadné. K tomu sluší dodat, že oba boky hlavní francouzské armády byly chráněny vojsky nefrancouzskými, na severu pruskými, na jihu rakouskými. Ta neprojevila žádného zájmu o řádné plnění svých bojových úkolů.

— Francouzská armáda, oslabená na početních stavech ztrátami, zejména po bitvě u Borodina, neměla dosti prostředků, aby mohla provést bezpečné zajištění etap, hlavně potravinových skladů. Neměla rozsáhlé policejní organizace, která by i z daleka připomínala dnešní Gestapo.

— Operativní situace a poměrně rychlý spád událostí nedával francouzskému velení času pro soustavné vyčištění zápolí od partyzánských oddílů. Ruská zima, do níž spadá hlavní část ruské záškodnické činnosti, podstatně zmenšovala účinnost francouzských protipatření.

— Malá hustota obyvatelstva a nedostatek cest dávaly velmi dobré možnosti úniku a úkrytu partyzánským tlupám, které nad to měly výhodu v dokonalé znalosti terénu, v němž operovaly.

— Bojové nadšení ruského obyvatelstva dostoupilo vrcholu, když byla obsazena Moskva. Tehdy se stala válka proti Napoleonovi válkou vskutku národní. Ani heslo, kterým se snažila francouzská propaganda zpracovat a zvuklat ruský lid, totiž, že Napoleon mu přináší osvobození z nevolnictví, nemělo žádného účinku.

Carské, politické a vojenské vedení se dívalo na partyzánský způsob války, zejména pak na živelné hnutí sedláků, s nedůvěrou a nepřátelstvím. Po stránce politické, dvorní kruhy okolo absolutistického panovníka viděly nebezpečí pro režim v tom, že se dávají zbraně do rukou sedlákům, kteří úpěli v středověkém poddanství (nevoli). Případ Pugučeva, který vedl rozsáhlé kozácké a selské povstání, byl ještě v příliš čerstvé paměti. U vojenského velení byla vzbuzena nechuť žárlivosti na úspěchy selských oddílů, vojensky neškolených ba necvičených. Oficiální armádní kruhy měly málo pochopení pro aplikaci bojové taktiky, o níž tehdejší vojenské předpisy vůbec nic nevěděly. Došlo dokonce i k případům, že někteří ruští velitelé dali rozkaz k odzbrojení partyzánských oddílů, velmi úspěšných.

Krutost, s jakou francouzské vojenské úřady postupovaly vůči zajatým partyzánům, se nelišila téměř vůbec od nelidskosti dnešního Gestapa.

Literatura, odborná i krásná, pokud mluví o významu selských partyzánů v tažení roku 1812, je poměrně chudá a skoupě nespravedlivá. Příčiny toho leží nejen v sociální struktuře tehdejší společnosti a v povaze prestižnosti a vlivu vojenského zřízení. Způsobuje to i anonymní charakter partyzánského boje a konspirativní ráz této činnosti vůbec. Jména Četvertakov, Kurrin, Stulov, Fügner, Seslavin, Kudašev, Vadbolský a Vasilisa (ženský partyzánský vůdce) prakticky nikdy nepřesáhla svojí známostí hranice prostoru, v němž tito ruští hrdinové bojovali, a upadla poměrně rychle, v jedné generaci, v zapomnutí. Pro partyzánské hrdiny této války bude mít i oficiální historie jistě více pochopení a uznání. Cenné uvahy o problémech partyzánské války nalézáme ve spisech Clausewitzových, který za války v r. 1812 byl ve hlavním ruském stanu; je známo, že Clausewitz se stal velkým vojenským teoretikem a vlastně zakladatelem německé válečné doktriny. Viděl na vlastní oči shroucení Velké Armády velkého Napoleona a velmi realisticky ohodnotil přínos partyzánů v historickém ruském vítězství.

Dříve než opustíme údobí Napoleonské,

chtěl bych se zmínit o zjevu, který může být považován za nápadný. Zatím co španělský a ruský lid reagoval prudkou a účinnou partyzánskou válkou proti svému podmaniteli, německý — vlastně pruský — národ snášel francouzskou okupaci zcela pasivně. Důvod můžeme hledati nejen v tehdejší politické situaci německé, dané řadou samostatných států, a v ne zcela ještě probuzeném všeneckém nacionalismu, nýbrž i v povahovém ryse německého občana a vojáka, který je vskutku statečný a ukázněný v přísně řízeném kolektivu, nemá však ani individuální statečnosti ani podnikavosti. Proto mu partyzánský způsob války nevyhovuje, neboť partyzánské oddíly jsou sice jednotky organizované a velené, avšak složené ze silných individualit.

První světová válka.

Za minulé světové války se na evropském válečnickém neuplatnila bojová činnost partyzánská v rozsahu, který by měl vážný, nebo dokonce rozhodující vliv na válečné operace. Příčiny toho zjevu jsou po většině povahy vojenské a s částí též politické. Příčiny vojenské povahy tkví ve stabilizačním frontu, trvajícím téměř tři roky. Německá okupační vojska měla proto dosti času, aby zajistila bezpečnost svých zásobovacích a spojovacích cest v etapě a v zápoli. Kromě toho poprvé v dějinách války byly vytvořeny naprosto souvislé fronty, které se opíraly svými křídly buď o moře nebo neutrální státy. Pronikání do protivníkovy týlu ve větším měřítku stalo se tak velmi nesnadným, ba nemožným. Na ruském bojišti přistupovaly k těmto vojenským příčinám i důvody politické. Absolutistický carský režim, úpadkový a neschopný, šel do válečného konfliktu za revoluční nálady širokých lidových vrstev. Ruský občan a ruský voják, zejména po těžkých porážkách carských armád, dával přednost dlouhou touženému uspořádání svých vnitřních věcí a politickému osvobození před zájmy dynastickými, které mu byly cizí a za něž platil životy, majetkem a elementárními právy lidskými hlavně ve sféře politické. V takové atmosféře nemohlo ovšem dojít ke spontánnímu lidovému hnutí vůči německým okupantům. Drobné partyzánské podniky v pinských bažinách, kde jediné bylo možné pronikání do týlu německých vojsk, nepřesáhly významu episodního a s hlediska vedení války se omezovaly na činnost zpravodajskou.

Z jiných historických příkladů je nutno uvést slavné boje srbských komitů proti

turecké armádě a administrativě. Do kategorie partyzánsťiny jsou zařazovány i boje arabských kmenů proti turecké armádě a zdůrazňují se jejich účinné zásahy, které prováděly pod vedením známého plukovníka Lawrence ve prospěch anglické armády generála Allenbyho, postupujícího v roce 1918 na Damašek. Zásad partyzánské války použili i Irové proti vojskům anglickým a prvky partyzánské taktiky byly uplatněny i za španělské války občanské a za obrany Číny proti japonské invazi.

A tu tedy po historickém úvodu přejdu k vlastnímu předmětu úvahy, a to k partyzánsťině v současném světovém konfliktu a k jejímu přímému vztahu k vojenským operacím.

Současná válka.

Rekl jsem už dříve, že za minulé světové války vzrostly rozměry bojišť zejména do šířky a že neprodyšná souvislost stabilizovaných front téměř znemožňovala proniknutí do týlu protivníkovy v rozsahu, který by tam dovozoval organizaci významných bojových podniků. Nynější světovou válku charakterizuje s předmětného hlediska zejména to, že přes souvislost fronty je protivníkům týl poměrně snadno dostupný pro leteckou dopravu lidí i materiálu a že rozvoj radiotelegrafie umožňuje řízení operací v nepřátelském zápolí na velikou vzdálenost. Rozšířilo se tedy válečné podstatné do hloubky. Rozvoj letecké techniky, a to ať máme na mysli akční radius velkých letounů, jejich únosnost, zdokonalenou navigaci za létání nočního, a přímo revoluční pokrok techniky parašutistické dal partyzánské činnosti zcela nový ráz ve všech směrech; v rozsahu, v úkolech a v řízení.

Povaha nynější války, v níž jde o nepřeklenutelný rozpor ideologický a ve které jsou ohroženy přímo a nebezpečně i biologické kořeny menších národů, vyvolala mnohem prudší reakci všeho obyvatelstva obsazených států, než kdykoliv před tím. Ideový základ resistance lidových mas je mnohem silnější a všeobecnější, neboť všem, kteří se dostali pod německou okupaci, je jasno, že dohoda a smír s nacistickou ideologií nejsou možné. Zápas s ní je bojem na život a na smrt, zvláště u těch národů, kteří žijí v hranicích Lebensraumu a v oblastech plánované velmocenské sféry třetí říše. Německé vrchní velení využilo v první fázi války za operací proti státům střední a západní Evropy s dobrým účinkem činnosti t. zv. páté kolony. V protifašistickém táboře

vznikla automatická reakce na tento nový způsob války. Partyzánská a záškodnická činnost vůbec ztratila v této válce všechny znaky improvizovanosti a amatérství a stala se nedílnou součástí vojenských operačních plánů, organizovanou, řízenou a materiálně zajištěnou. S tohoto hlediska je nutno považovati partyzány za zcela řádné a plnohodnotné bojovníky, kteří svoji činnost opírají o vlastenecké hnutí lidu a svoje bojové úkoly provádějí v občanském obleku. Zásadní rozdíl mezi „pátou kolonou“ a partyzány musíme viděti zejména v ohledu mravním. Zatím co pátá kolona, složená z příslušníků německé menšiny a politicky desorientovaných občanů státu, který má býti napaden, je zákeřným prostředkem bezohledné expansivní politiky, boj partyzánů je přirozenou obranou politické a osobní svobody proti násilníkovi.

Partyzánská válka na východní frontě.

Klasickou scénou moderní partyzánské války je zajisté východní bojiště na sovětském území obsazeném Němci. Tam partyzánsťina došla uplatnění vskutku velkorysého. Tam byly také dány nejpříznivější předpoklady pro její rozvinutí. Tyto předpoklady bych rozdělil na tři hlavní kategorie: ideologie, geografické a vojenské.

a) Předpoklady ideologické.

Německý závěr o možnosti bleskového vítězství nad Rudou armádou byl založen z velké části na přesvědčení o slabosti sovětského režimu. Německé vedení očekávalo, že po prvních větších úspěších německých armád dojde v sovětském Rusku k vnitřnímu rozkladu, který ochromí bojovou schopnost sovětské válečné organizace. Tento předpoklad byl ovšem úplně nesprávný a selhal právě tak, jako ostatně i mnoho jiných nacistických předpokladů a nadějí. Za 25 let sovětského režimu vzniklo a upevnilo se v národech sovětského svazu vlastenectví zcela nového ražení, spontánní, silné, samozřejmě a nehlučné, s dobře vyváženou náplní citovou a rozumovou, zbavené všech prvků sobectví a schopné všech, i nejtěžších obětí. Sovětský lid reagoval na ohrožení svého státu a své svobody imponujícím způsobem, pro nějž bychom těžko hledali příklad v dějinách národů jiných. Jen armáda a lid, ovládané tak nezdolným vlastenectvím citem, mohly vytvořiti přímo epické vzory hrdinství a lásky k vlasti, jaké jsme viděli v Leningradu, Oděse, Sevastopolu

6.2.143

a Stalingradu, za poslední zimní ofensivy, na celé dlouhé východní frontě a v celé etapě a zápolí sovětského území. Příkladem bojové vlastnictví a absolutní politická uniformita sovětského veřejného mínění, ne umělá nebo vynucená, avšak vyplývající ze sporu z vnitřního přesvědčení, staly se základním prvkem úspěšného vedení rozsáhlých a soustavných partyzánských akcí. Ideový podklad je ze všech nejdůležitější, neboť způsob partyzánského boje klade na vůli, odhodlání a obětavost všech jednotlivců požadavky vskutku mimořádné.

Kromě toho nutno zdůraznit, že na celém sovětském území, na všech stupních organizace armád, politické, administrativní a všech složek veřejného života stáli v době vypuknutí války mužové, kteří mají velké zkušenosti v konspirativní práci, získané za přípravy revoluce proti carskému režimu, a kteří mají za sebou občanskou válku z let 1918–1919. Ta na sovětské straně, zejména ve své počáteční fázi, byla vlastně branným lidovým hnutím s mnohými charakteristickými rysy války partyzánské. Praktické zkušenosti těchto starých bojovníků hrály jistě velmi důležitou roli v pohotovosti a rozsahu rozvinutí partyzánské války po německém vpádu do Ruska.

Můžeme tedy říci, že po stránce ideové, vlasteneckého zánícení a odhodlání k obětem byla dispozice obyvatelstva v obsazených oblastech sovětského svazu přímo ideální.

b) Předpoklady geografické.

Četl jsem kdesi velmi přiléhavou definici, která charakterizuje partyzánskou činnost jako boj proti nepřítelovu materiálu a morálu. Aby se mohla projevit skutečným a chtělým účinkem na protivníkův vojenský potenciál, musí být soustavná a doba jejího trvání nesmí klesnouti pod určitou hranici. To vyžaduje, aby partyzánské oddíly nebyly vystaveny nebezpečí okamžitého zničení hned po zahájení činnosti. Oblast, v níž operují, musí jim poskytovat možnost vytvoření základny, z které by podnikali svoje výpravy, na něž by se po skončení úkolů uchýlovali. Tyto základny mají být nejen basemi taktickými, nýbrž i zásobovacími a musí být proto situovány tak, aby byly nepřítelovu pravidelnému vojsku těžko dostupné.

Ze zeměpisného hlediska přicházejí v úvahu tyto okolnosti, jako faktory účinného rozvinutí partyzánské války:

- Rozloha území nepřitelem obsazeného,
- hustota komunikační sítě,

- povaha a konfigurace terénu a
- hustota obyvatelstva.

Rozloha sovětského území obsazeného Němci, zahrnujeme-li v to i baltské státy a část polského teritoria, připojeného v roce 1939, měří přibližně 1,325.000 km². V době proniknutí německých vojsk k Donu, do Stalingradu a na Kavkaz zvětšila se o dalších 360.000 km². Jde tedy o území, jehož rozloha je více než jedenáctkrát větší než celá čs. republika. Dovedeme si představit, že německé východní armády nikdy neměly a ani nemohly mít tolik vojenských a policejních prostředků, aby tyto nesmírné prostory všude bezpečně ovládly, obsadily a kontrolovaly. Nepoměr rozsahu obsazeného území a okupačních sil způsobil, že německá vojska, policejní formace a administrativní úřady musely se omezit jen na obsazení a zabezpečení důležitých středisek a hlavních spojovacích a komunikačních tepen, potřebných zejména pro vedení vojenských operací. Tím se stalo, že celé rozsáhlé prostory byly buď jen nedostatečně stráženy pohyblivými oddíly, nebo jen pozorovány letecky, do některých pak jen v případě nutnosti byly čas od času vysílány kontrolní a trestné výpravy. Oblasti bažinaté, stepní, horské a zalesněné byly v mnoha případech pro pravidelné vojenské oddíly přímo nedostupné, hlavně v určitých ročních obdobích, za jarních a podzimních dešťů a za kruté ruské zimy. Řídkost komunikační sítě zmenšuje rychlost, včasnost a tedy účinnost německých protipartyzánských opatření. Poměrně malá hustota obyvatelstva usnadňuje konspirativní stránku partyzánského života, přispívá k utajení jejich pobytu a zvyšuje tak podstatně jejich bezpečnost, svobodu akce a možnost volnosti manévru a nenápadného úniku.

Několik dat pro srovnání:

Na Ukrajině žije na jednom km² 63 lidí.

Na Bílé Rusi 39. V leningradské oblasti je průměrná hustota 17. Ve stalingradské 14, ve smolenské 40.

V Čechách a na Moravě je průměrná hustota obyvatelstva 130 lidí na jeden km², v některých obvodech mnohem vyšší, na příklad na Ostravsku dosahuje 200. V Belgii se uvádí hustota obyvatelstva 258 lidí na jeden km².

Hustota obyvatelstva je v přímém poměru k hustotě, t.j. vzdálenosti obydlených míst a k hustotě komunikační sítě. Nepotřebuje snad podrobnějšího rozboru, že je důležitým faktorem, který má velký vliv na rozvinutí bojové činnosti partyzánů.

c) Předpoklady vojenské.

Zmínil jsem se už o tom, že rozloha území okupovaného Němci na východním válečném frontě velmi znesnadňuje a v širých prostorech přímo znemožňuje rádnou kontrolu celých rozsáhlých oblastí, hlavně v některých ročních obdobích. Kromě toho v době, kdy počasí dovolovalo organisování vyčistovacích akcí proti partyzánům, bylo německé velení vždy plně zaměstnáno důležitými operacemi na frontě, ať ofensivními či defensivními. Nemohlo proto v bojovém sledu postrádati žádných hodnotných bojových jednotek a mohlo uvolnit pro zmíněný účel síly jen nedostatečné. To ovšem jen zvyšovalo jeho nesnáze v etapě i zápolí a přispívalo k náležité účinnosti partyzánské války.

Délka východní fronty, máme-li na mysli její dnešní průběh, který je zhruba stejný jako za loňské zimy, je asi 2150 km. Porovnáme-li s touto délkou průměrný počet divisí, kterými německá armáda na této frontě disponovala a disponuje, dospějeme k závěru, že na jednu pěší divisi připadal a připadá úsek průměrně 30 km široký. V oblastech, kde se odehrávaly důležité bitvy, je ovšem soustředění vojsk mnohem hustší; to způsobuje, že na ostatních částech fronty měly německé divise tak široké úseky, že nemohly přikázaný terén ani zdaleka uzavřít hermeticky a musely svoji obranu a střežení omezit jen na hlavní a takticky důležité směry a prostory. Tato poréznost fronty je pro organisaci partyzánské války okolností mimořádně důležitou, neboť dává možnost pronikání přes bojovou linii oběma směry a dovoluje přímý, fyzický kontakt mezi partyzánským vedením a pravidelnou sovětskou armádou. Uvedené možnosti jsou pak mnohdy ještě zvýšeny výhodami terénu v bažinatých, lesnatých, stepních a horských oblastech.

Tyto možnosti přímého styku týkají se především partyzánských oddílů, operujících v nevelké hloubce za frontou, neboť u těch nutnost stálé a blízké součinnosti s pravidelnou armádou je na bílé dni. Materiální pomoc pro partyzánské části, příchod posil, předávání rozkazů a hlášení je prováděno v přífrontovém pásmu zejména touto cestou, t.j. mezerami v tisícikilometrové frontě. Do jakého stupně je přechod na východní frontě možný, ukazuje tato podrobnost: dne 9. května 1943 sešlo se v Moskvě shromáždění, svolané všeslovanským výborem. Promluvil na něm také zástupci partyzánů. Z informovaných míst bylo mi řečeno, že nejde o partyzány z osvobozeného území,

nýbrž o členy partyzánských oddílů, které jsou v přítomné době v akci a činnosti a kteří byli k účasti na sjezdu jmenovitě pozváni.

Kontakt s partyzánskými částmi, hlavně ovšem těmi, které jsou zasazeny v hlubším a dalekém týlu, se děje ovšem též letecky a radio-telegraficky. Letecky jsou dopravovány osoby a materiál, a to buď tak, že jsou shazovány padáky, anebo tak, že dopravní letadla přistanou na vhodném místě a po vyložení nákladu se opět vrací na svoje letiště. Zdokonalená technika padáků se uplatňuje nejenom v tom, že spolehlivost a bezpečnost užívaných padáků je téměř stoprocentní, nýbrž zejména tak, že dovoluje shazování osob a materiálu s poměrně malých výšek. To umožňuje dopravu osob i materiálu na stanovené cíle s podivuhodnou přesností. Netřeba se snad šíře zmiňovat o významu spojení radiotelegrafního, zejména po stránce zpravodajské a rozkazovací techniky. Užívá se ovšem výhradně vysílačů krátkovlnných, které mají všechny přednosti technické i praktické.

Partyzáni — vrchní sovětské velení.

Dne 3. července 1941 vydal Stalin, jako předseda výboru pro obranu státu, provolání k národům sovětského svazu, adresované všemu občanstvu a příslušníkům Rudé armády a loďstva. Toto historické provolání stalo se světoznámým, neboť v něm sovětský vůdce ohlásil principy totální obrany proti nacistickému útoku a nařídil taktiku spálené země. Nalézáme v něm důležitý odstavec o *organisování partyzánské války*. V doslovném překladu zní toto nařízení takto:

„V krajích obsazených nepřítelem je nutno tvořit partyzánské oddíly, jezdecké i pěší, formovat diverní skupiny pro boj s oddíly nepřátelské armády, organisovat všude partyzánskou válku, ničit mosty, cesty, telefonní a telegrafní síť, zapalovat lesy, skladiště a trény. Vytvořit v obsazených oblastech podmínky nesnesitelné pro nepřítele i jeho pomocníky, pronásledovat a hubit jej na každém kroku a mařit všechna jeho opatření.“

Stalinovo prohlášení obsahuje základní strategické pojetí války napadeného sovětského Svazu, izolovaného tehdy na evropské pevnině v boji s převážnou většinou německé branné moci. Stěžejní myšlenkou této koncepce pro první fázi grandiosního konfliktu je soustavné a co nejvíce oslabování německého válečného potenciálu do takového stupně, aby byly vytvořeny podmínky pro odvetný

protiúder. V těchto základních Stalinových instrukcích je poprvé ve válečných dějinách veřejně a oficiálně partyzánský způsob války prohlášen za rovnocennou a důležitou složku válečného úsilí národa. To, že vrchní velitel sovětské branné moci dává partyzánské organizaci úkoly a rozkazy, dokazuje, že partyzánské operace tvoří nedílnou a usměrněnou součást válečných plánů sovětského generálního štábu.

Doklady o oficiálním rázu a důležitosti partyzánské organizace a aktivity nalézáme ve všech rozkazech sovětského vrchního velení, pokud byly publikovány; ve všech je také zdurazněn *přímý vztah partyzánských operací k operacím pravidelné armády*.

Tak na př. Stalinův rozkaz k Rudé armádě ze dne 23. února t.r.

V oslovení se praví: „Soudruzi Rudé armády, velitelé, političtí pracovníci, partyzáni a partyzáanky.“

A ve stati „Nařizují“ v třetím odstavci čteme:

„Nařizují znovu roznítiti plamen partyzánských bojů v nepřítelově týle, ničiti komunikační síť, vyhazovati železniční mosty, ochromovati dovoz zbraní a munice, zapalovati a ničiti vojenská skladiště, napadati nepřátelské posádky, nedovolovati ustupujícímu nepříteli spalovati naše dědiny a města, pomáhati stále a co nejvydatněji operacím postupující Rudé armády. *Závisí na tom naše vítězství.*“

A v závěrečném pozdravu jsou osloveni též „stateční partyzáni a partyzáanky“.

V rozkazu vrchního velitele sovětských armád ke dni 1. května 1943 se praví ve stati „Nařizují“:

„Nařizují partyzánům a partyzánkám útočiti soustavně a prudce proti nepřítelovu týlu, proti spojovacím cestám, proti vojenským skladům, štábům a zařízením a rušiti protivníkovu etapní organizaci. Ziskávati v oblastech nepřitelem obsazených široké vrstvy sovětského obyvatelstva pro aktivní účast na osvobozenéckém boji a zachraňovati tak sovětské občany od nebezpečí německého otroctví a od nepředstavitelného hitlerovského utrýrání. Mstíti se nemilosrdně německým okupantům za krev a slzy našich žen a dětí, matek o octů, bratří a sester. *Všemi silami pomáhati Rudé armádě v jejím boji s podlými hitlerovskými otrokáři.*“

A mezi pozdravy, jež adresuje maršál Stalin jednotlivým složkám sovětské branné moci, praví: „Ať žijí naši odvážní partyzáni a partyzáanky.“

Z citovaných rozkazů vrchního velitele

sovětského vyplývají též jasné a konkrétné *bojové* úkoly partyzánské války. Hlavním cílem je desorganizace protivníkovy etapy a zápolí, ničení a poškozování dopravní i spojovací sítě, ničení skladů materiálu a zásob, přepadání štábů vyšších velitelství a konečně i větší bojové operace proti izolovaným a bezstarostným nepřátelským oddílům a posádkám. Důležité jsou ovšem též úkoly zpravodajské, neboť partyzánská organizace, vybavená dostatečnými pojítky, je s to vytvořiti hustou zpravodajskou síť přímo v operačním pásmu protivníkově, odkud může včas dodávati zprávy a informace mimořádné hodnoty a velké důležitosti pro vedení bojových akcí. Vždyť těžiště její činnosti leží v prostoru taktických, operativních a strategických záloh nepřítelových; zjišťování početnosti těchto záloh a jejich přesunů je důležitým prvkem pro rozhodování velkého vojenského dosahu.

Partyzánská činnost je založena na spontánním vlasteneckém hnutí širokých vrstev obyvatelstva. Nejsilnější složku oddílů tvoří mladí lidé od 15 let výše, kteří v době ústupu sovětských vojsk ze západních oblastí nebyli povinni vojenskou službou. Další složkou jsou kolchozníci starších ročníků, většinou vojáci z minulé války, bez rozdílů stáří — hlavně v řadách kozáků.

Prvek armádní je rovněž zastoupen. Jsou to v některých případech jednotlivci, vyslaní přes frontu s určitým úkolem, anebo jednotlivci při ústupu záměrně na místě ponechání. Kromě toho vznikly některé velmi úspěšné partyzánské oddíly z vojenských částí, kterým byl za německého rychlého postupu odříznut ústup a které, rozdělivše se na menší skupiny, zahájily záškodnickou činnost v nepřátelském týlu.

Účast žen v partyzánském hnutí je mimořádně velká; tak značná počtem i účinností, že my, středoevropané, ji stěží můžeme pochopiti.

Síla jednotlivých partyzánských skupin je různá. Od 40ti členů až do několika tisíců, podle povahy terénu a hustoty obyvatelstva. Celkový počet partyzánských oddílů můžeme odhadnouti na několik tisíc. Jen na Ukrajině, podle prohlášení jednoho člena ukrajinské lidové vlády, operuje přes tisíc oddílů.

Velení velkých a důležitých skupin je pokud možno v rukou důstojníků Rudé armády. Jinak jsou veliteli místní političtí předáci s vojenským výcvikem a bojovou zkušeností.

Výbroj partyzánů je dána jejich úkoly, povahou taktiky a možnostmi doplňování.

0.2/43
Převahu mají pěchotní zbraně, pušky, pistole, lehké a těžké kulomety a ruční granáty. Výbušniny a trhavinu jsou ovšem nezbytné pro úkoly destrukce. U velkých skupin nejsou vzácností děla a dokonce i tanky. Doplnění výzbroje zajišťuje s částí a v mezích možnosti vlastní armáda, podstatnou roli při doplňování však hraje kořist, získaná od protivníka.

Zásobování potravinami se děje zásadně z místních zdrojů. Menší skupiny žijí přímo ze svých kolchozů, velké skupiny získávají valnou část potravin za své bojové činnosti při přepadech vlaků a skladů. Partyzánské jednotky, operující blízko fronty, jsou někdy zásobovány potravinami i pravidelnou armádou. Podle zprávy z ruského pramene z února t.r. projela celá kolona nákladních aut s potravinami a výzbrojí mezerou ve frontě, aby zásobila partyzány.

Operační základny partyzánů jsou umístěny v prostorech, ležících mimo dosah a kontrolu německého vojska. Jsou organizovány jako vojenské tábory s náležitým taktickým zajištěním proti nepřátelským bojovým zásahům a jsou využívány nejenom jako úkryty, nýbrž i jako střediska materiální a výcviková. Hlavním předmětem výcviku je technický i taktický výcvik střelecký; důležitou výcvikovou přípravou je také taktika boje proti nepřátelské obrněné vozbě.

Účast v partyzánských oddílech je dobrovolná. Mravní a právní závazek každého partyzána je formálně dán složenou přísahou. Uvedu text takové přísahy z jedné běloruské oblasti:

„Já, občan velkého sovětského Svazu, věrný syn rekovného běloruského národa, přísahám, že neodložím zbraně z ruky, dokud nebude zničen poslední fašistický had v naší běloruské zemi.

Zavazuji se plnit bezpodmínečně příkazy svých velitelů a náčelníků a dodržovati přísnou vojenskou kázeň. Přísahám, že se budu mstít nepříteli krutě, nemilosrdně a bez ustání za naše spálená města a vesnice, za smrt našich dětí, za násilí a ukrutenství spáchané nad mým národem.

Krev za krev a smrt za smrt!

Přísahám, že budu všemi prostředky pomáhati Rudé armádě hubiti zběsilé hitlerovské psy a že nebudu šetřit krve ani svého života.

Přísahám, že raději umru v krutém boji s nepřitelem, než bych vydal sebe, svoji zem a celý běloruský národ v otroctví ukrutného fašismu.

Jestliže bych ze slabosti, zbabělosti, nebo ze zlé vůle porušil tuto svoji přísahu a zradil zájmy národa, nechť zemru potupnou smrtí z rukou svých soudruhů.“

Vášnivý tón stylisace nezní nám nijak divadelně, neboť každému musí býti jasno, že odhodlání ke vstupu do partyzánské oddílu musí býti založeno na dvou skutečně hlubokých citech: na nesmířitelné nenávisti k nepříteli a nezištném vlastenectví. Upozorňuji však na jasné vyřešení zásadu bezpodmínečné poslušnosti ustanoveným velitelům a na závazek přísné disciplíny. To přibližuje partyzánské oddíly pravidelné armádě také vnitřní strukturou (princip velení) a duchem (vojenská kázeň).

Osud partyzánů, které stihlo neštěstí, že padli živi do německých rukou, je jednoznačný. Jistá smrt, které vždy předchází nelidské mučení, aby ze zajatého nešťastníka byly vynuceny informace. Partyzáni nezůstávají ovšem nic dlužni. Heslo „Smrt za smrt“ je uplatněno v partyzánském boji stoprocentně.

Výsledky partyzánské války na východním bojišti.

Sovětské úřední zprávy přinášejí soustavně, v některých měsících i každodenně, souhrnné vyličení činnosti jednotlivých partyzánských skupin za určité údobí. Údaje se týkají pravidelně vykořeněných vlaků, zničených vagonů a lokomotiv, zničených skladů střeliva nebo jiného válečného materiálu, zničení mostů nebo jiných permanentních zařízení na silnicích a železnicích, rozprášení transportů nebo pochoduujících kolon, přepadů vyšších velitelství atd. Někdy jsou uvedeny i větší partyzánské bojové akce ve spolupráci s pravidelnými vojsky. Na př.: podle sovětské zprávy z 23. března 1943 jedna partyzánská skupina přepadla ze zálohy a zničila postupující německou kolonu a ukořistěný materiál předala oddílům Rudé armády, které krátce na to dorazily na místo sražení.

Velké množství takových a podobných konkrétních zpráv dává nám tak jasnou představu o soustavnosti, rozsahu a účinnosti partyzánských destrukčních a bojových zásahů, že dovedeme plně pochopiti jejich obecný význam vojenský a velikost jejich sebeobětování. Bezprostřední, řízený vztah jejich činnosti k určitým vojenským operacím je obsažen v dokumentárních dokladech sovětského vrchního velení a bude sdělen široké světové veřejnosti až po válce. Nicméně už jen z citovaných rozkazů a provolání Stalinových, ze slov, jimiž oceňuje a hodnotí

vojenský význam partyzánsťiny, vysvitá, jak velkou úlohu hrála v průběhu válečných událostí. Stalinova slova, že od „úspěšné činnosti partyzánů závisí vítězství“, dokazují, že sovětské vrchní velení ví, jak velkých výkonů jsou partyzáni schopni a co od nich může žádati.

Německé úřední zprávy zmiňují se o sovětských partyzánech poměrně zřídka, z důvodů, které jsou nasnadě. V době od 30. července 1942 do 20. března 1943 uvádí německé komuniké dvakrát výsledek bojů s partyzány.

1.10.1942 OKW sděluje: „V neschůdných lesnatých krajinách středního úseku byly německými a maďarskými svazy zatlačeny a zničeny silné bandy. Naše ztráty byly malé, nepřítel ztratil 1026 mrtvých, 1218 zajatých, bylo ukořistěno mnoho těžkých a lehkých zbraní.“

Zpráva je pozoruhodná nejen velkým rozsahem operace, i když přihlížíme k pochybné věrohodnosti německých úředních zpráv, nýbrž i tím, že k operacím za frontou došlo v prostoru, který byl v německém držení dle než rok.

Jiná zpráva OKW ze 4. ledna 1943 praví: „V zápolí jedné armády středního úseku byly obklopeny sovětské bandy a pobito přes 1400 banditů. Zničeno bylo 65 táborů a množství krytů, ukořistěn velký počet zbraní a zásoby.“

I tato zpráva je nám dokladem, v jak velkém rozsahu byla a mohla být organizována partyzánská činnost ve vhodném terénu a za dané vojenské situace.

Další informace z německé strany lze vyčíst z říšsko-německých novin o náhlých úmrtích vysokých důstojníků a zápolních orgánů při výkonu služby za východní frontou. Rovněž množství dopisů německých vojáků z fronty líčí hrůzu, kterou sovětské partyzáni nahánějí německým oddílům.

Mnoho materiálu všeho druhu, obsahujícího německé informace o partyzánech a instrukce pro ochranu a boj proti nim, bylo také nalezeno na území, kterého sovětská vojska dobyla zpět. Uvedu některé příklady:

Ve všech odlehlejších osadách byla nalezena návesti: „Achtung! Partisanen-Gefahr!“

Nebo:

„Standardní upozornění pro civilní obyvatelstvo“

a) Každý civilista, dopadený se zbraní v ruce nebo skrývajícím střílnou zbraň bude považován za partyzána a po výsledku zastřelen.

b) Každý, kdo chrání a nebo skrývá partyzána, bude rovněž potrestán trestem smrti.

c) Tábory partyzánů a místa, kde se ukrývají, budou zničena.

d) V případě nutnosti a podle místních poměrů budou popraveni partyzáni pověšeni na veřejných náměstích po určitou dobu jako výstraha pro civilní obyvatelstvo.

Jiná vyhláška: „Varuji veškeré obyvatelstvo, že za každého zabitého německého vojáka bude zastřeleno 10 ruských občanů, nalezených v nejbližším okolí bez ohledu na pohlaví a věk.“

V jiném dokumentě čteme: „Nejméně 32 partyzánských oddílů a skupin operuje v prostoru Klišev, Baseviči, Čigiringa a v přílehlých okresech. V druhé polovině měsíce srpna 1942 bylo hlášeno 186 případů zavraždění německých důstojníků a vojáků. K tomu je nutno přičísti 8 důstojníků a 217 vojáků, padlých v bojích proti těmto partyzánským oddílům.“

Jiné německé nařízení: „Velitelé rot musí poznovu počítati veškeré mužstvo, že po setmění může opustiti tábor pouze ozbrojeno a ve skupinách ne méně než 7—10 lidí.“

K očišťovacím akcím použilo německé velení velmi často divisi satelitů, zejména maďarských.

Stručný souhrn o předpokladech v SSSR.

V tom, co bylo až dosud řečeno, snažil jsem se ve stručných a charakteristických rysech vylíčiti to, co tvořilo a dosud tvoří podstatu, rozsah a věcnou i úkolovou náplň partyzánské dálky na sovětském území, které je pod německou okupací.

Shrnuji:

- 1) Podklad ideový a politický jako podmínka hlavní.
- 2) Poměrná blízkost aktivní pozemní fronty, která partyzánské činnosti dává vlastní a přímý vojenský smysl.
- 3) Předpoklady zeměpisné, čímž je míněn rozsah nepřitelem obsazeného území, konfigurace terénu, komunikační síť a hustota obydlí.
- 4) Předpoklady vojenské, a to jak na straně vlastní, tak i nepřítelově.

Z toho, co jsem až dosud uvedl, vysvitá, že na válčisti východní fronty tyto předpoklady dány byly a některé z nich dokonce v rozsahu optimálním.

0 2/43
Ostatní okupované evropské země.

Jak to vypadá v tomto směru v jiných státech obsazené Evropy?

Polsko.

V Polsku, zejména v jeho východní části, jsou podmínky pro partyzánský boj obdobné jako na území sovětském. To se týká jak podmínek geografických, tak situace a možností německých okupačních vojsk. I zde jsou v určitých krajinách, zejména v málo obydleném Polesí, rozsáhlé prostory, Němci neovládané a neovládnutelné. Pokud jsou nám vůbec zprávy o partyzánské činnosti v Polsku dostupné, vysvítá z nich, že je namířena zejména proti železniční dopravě. Železniční síť v polském góvernementu je s vojenského hlediska pro Němce velmi důležitá, neboť její normální provoz je podmínkou včasného a plánovaného chodu strategických a operačních přesunů, lidí i materiálu. Podle polských informací je tato činnost velmi úspěšná. Německé vojenské úřady, aby umožnily střežení soustavně napadaných a přerušovaných železnic, byly nuceny naříditi vykácení lesů podél tratí v šíři 1 km. V poslední době byla na polském teritoriu zvýšena činnost teroristická, aspoň podle údajů polské propagandy.

V některých oblastech operují vedle sebe partyzánské oddíly sovětské a polské.

Balkán.

Rozsáhlá je partyzánská bojová činnost na Balkáně, v Jugoslavii, Řecku a v Albanii. Rovněž zde hornatý ráz území a řídká komunikační síť nedovoluje početně omezeným silám německo-italským vyčistiti celé teritorium a zajistiti si všude dokonalou kontrolu. Vrozená bojovnost balkánských horalů a jejich tradiční staletý způsob války proti dřívějšímu tureckému panství spolupůsobil velmi účinně na rozvinutí branného odporu balkánského obyvatelstva proti okupantům. Nejvíce slyší veřejnost o partyzánských bojích na území jugoslávském. Po stránce organizační jde tu o dvě složky: jedna, která se nazývá oficiálně „partyzáni“ a je typem branného hnutí lidového, druhá, Michajlovičova, vznikla ze zbytků poražené a rozprášené jugoslávské armády. Bohužel, ideové, politické a i národnostní rozpory brání až dosud sjednocení úsilí obou těchto složek. Jest jen litovat, že v bosenských, hercegovských, černohorských a novosrbských horách dochází dokonce k bratrovražednému boji mezi příslušníky národa

nám tak blízkého. Přes tyto nesnáze je partyzánský boj v Jugoslavii velmi úspěšný a německé velení si s ním až dosud neví rady. Nedávné zprávy o velkorysých operacích proti jugoslávským partyzánům, jejichž přípravy byly již delší dobu sledovány, jsou ovšem ve vztahu k možné invasi Balkánu.

Podstatně se zvýšila v poslední době partyzánská činnost v Albanii a zejména v Řecku. Je to jistě v souvislosti s vývojem válečné situace, hlavně v oblasti Středozemního moře, která připouští, ba činí velmi pravděpodobnou možnost aktivování spojenecké fronty na Balkánském poloostrově v době velmi dohledné. V té situaci se jistě partyzánská válka v oné části Evropy rozvine v plné síle.

Ostatní státy.

Z ostatních obsazených evropských států zbývají Norsko, Dánsko, Holandsko, Belgie, Francie, Lucembursko a konečně i západní část Polska. Souhrnně můžeme říci, že v těchto zemích se dosud plně ani nerozvinula, ani neuplatnila partyzánská činnost, jestliže pod tímto pojmem máme na mysli soustavnou a nepřetržitou bojovou činnost organizovaných oddílů v řízeném vztahu k pravidelným vojenským operacím. Ojedinelé akce v Norsku ve Francii a i v Československu můžeme označiti jen za epizodní případy, které byly německými úřady okamžitě s velkou krutostí potlačeny.

Jestliže považujeme za samozřejmý předpoklad, že ideová stránka, t.j. vlastenectví, touha po svobodě a nenávisť vůči nacismu je u těchto národů na téměř stejném stupni jako u národů sovětských, polského a jugoslávského, musíme příčiny tohoto zjevu hledati v tom, že v těchto zemích nenastaly ještě předpoklady ostatní. Jistě tu přicházejí do určitého stupně v úvahu také osobité zvláštnosti toho kterého národa, ať jde o rysy povahové, válečnou tradici, politický vývoj, kulturní a sociální stav nebo konečně i délku doby, po kterou se jednotlivé národy těšily samostatnosti a státní svrchovanosti. Souhrn všech okolností vytváří sice v každém jednotlivém případě specifické národní prostředí, které do jisté míry ovlivňuje volbu revolučních a obranných prostředků a metod není však podle mého názoru rozhodující pro odpověď na předmětnou otázku.

Příčiny, proč k organizování partyzánského boje v těch zemích dosud nedošlo, musíme beze sporu hledat v tom, že v nich nejsou dosud dány všechny základní předpoklady pro účinný, organizovaný a všeobecný branný

odpor lidu a otevřený boj proti německé okupační armádě. Hlavní důvod leží nesporně v situaci vojenské.

Není aktivní pozemní fronty, v rozumné a potřebné vzdálenosti, která by porobenému národu dávala představu a přímo fyzický pocit válečné atmosféry a s ní i bojového ducha, odhodlaného k okamžitému vystoupení hromadnému. Aby partyzánská organizace mohla úspěšně plnit svůj úkol, musí všichni její příslušníci mít možnost posoudit, že a kde se akce, kterou platí životem, prakticky projevuje. Takové reálné představy lze těžko docílit, je-li pozemní fronta vzdálena několik tisíc km, jako je to na př. v našem případě československém.

Okupační vojska německá v zemích této kategorie nemají vlastně žádného jiného úkolu než zajistit klid a pořádek v obsazeném území a potlačit ihned a energicky jakýkoliv pokus o revoluci. Jedině tímto hlediskem řídí se jejich početnost, dislokace, výzbroj a výcvik. Proto jejich protipatření mohou být okamžitá a účinná.

Z předchozího výkladu vyplývá, že i podmínky geografické velmi usnadňují v těchto zemích německá protipatření.

Země československé.

Není třeba snad zvláště zdůrazňovat, že země československé, ať už Čechy a Morava, jsou na tom v tomto směru nejhůře a že tam jsou podmínky pro rozvinutí partyzánské války nejnejpříznivější. Ležící ve středu Evropy, obklopeny německým, případně maďarským živlem, jsou nejvíce vzdáleny válečnému dění na frontách a jsou i letecky velmi těžko dostupny. Obtíž leteckého styku s domovem, přimyslíme-li si ještě téměř hermetické uzavření protektorátních hranic, vytváří z dopravy lidí a materiálu do našich zemí a každého pokusu o jakýkoliv fyzický kontakt problémy často těžko řešitelné.

Zvláštní politický, vojenský a hospodářský zájem na území dnešního protektorátu nutí německé úřady učinit taková opatření, aby klid a pořádek, nebo aspoň jejich zdání, byly udrženy za každou cenu. Zvláštní je i druh represálií, které jsou u nás s německé strany uplatňovány.

Pro informaci se zmíním stručně o německých okupačních jednotkách na našem území. Jde v principu o 3 druhy ozbrojených formací, a to:

- 1) jednotky regulérní německé armády,
- 2) jednotky svazů SS a
- 3) jednotky policejní.

1) Jednotky vojenské.

a) Na území protektorátu jsou umístěny dvě divise Landwehr, jedna v Praze (539) druhá v Brně (540). Tyto jednotky, které změnil v poslední době svoje označení na Grenzwacht D., jsou na našem území od počátku okupace, a mají úkoly výhradně strážní a bezpečnostní.

b) Kromě toho je na našem území umístěna celá řada náhradních těles, jejichž oblasti byly v míru na území říšskoněmeckém. Tak byly zjištěny na našem území náhradní útvary z Wehrkreisu bádenského, východopruského, dolnorakouského, bavorského, saského a slezského. Mimo jiné jsou na našem území i náhradní formace SS-divise „Deutschland“ a „Adolf Hitler“. Počet těchto náhradních těles, rozložených na území protektorátu, se stále mění. Některé se vrátily do svých původních oblastí, jiné opět nové přišly. V poslední době jsou u nás náhradní útvary zejména z obvodu Vídeň a Linec. Určitý počet těchto náhradních těles je vždy podřízen oblastnímu velitelství, které se nazývá Ersatz D. Taková velitelství jsou u nás v Praze, Budějovicích a Olomouci.

Rovněž početní stavy těchto náhradních formací jsou kolísavé a mění se podle nástupu nových brančů a odchodu vycvičených polních útvarů.

c) V bývalých čs. výcvikových táborech (Milovice, Brdy, Vyškov, Prostějov) jsou umístěny letecké, telegrafní, tankové, střelecké a jiné školy a kursy. Průměrný počet frekventantů u těchto výcvikových středisek odhadujeme na 10.000 mužů.

2) Jednotky svazů SS.

Jsou rozmístěny ve všech větších městech, motorisovány a moderně vyzbrojeny (tanky, pancéřová auta, minomety, děla, kulomety, automatické pistole a t.d.). Tyto jednotky tvoří základ tak zvaných „Überfalls-Kommandos“, určených pro okamžitý zásah proti jakémukoli známce revolty.

Kromě těchto stálých a kasernovaných jednotek SS jsou tu němečtí příslušníci organizovaní v t.zv. Allgemeine AA, kteří v případě potřeby jsou poplachem svoláváni na určená shromaždiště.

3) Jednotky policejní.

t.j. vojenské policejní formace (tři pluky, rozdělené po praporech ve větších městech: 1. pluk v Praze a Kladně, 2. pluk Plzeň-Budějovice, 3. pluk Brno-Jihlava), Schupo, Kripo (kriminální policie) s centrály v Praze a Brně s odbočkami ve větších městech.

2/43
Konečně nezbytné *Gestapo* s centrálou v Praze, s odbočkami ve všech městech a větších obcích a s hlídkami v každé vesnici.

Průměrný početní stav všech německých ozbrojených formací vojenských, SS a policejních je 75 až 80 tisíc mužů, což představuje asi nejnižší hranici. To jsou formace, které jsou stále na našem území a kterých může být v případě nepokojů okamžitě použito.

Bylo by ovšem hrubým omylem se domnívat, že v zemích, kde se dosud partyzánská válka plně nerozvinula, je úplná pasivita, bez jakýchkoliv projevů odporu. Už jen z denního tisku a rozhlasu jsou známy nesčetné případy individuálních aktů sabotážních a teroristických. Speciální druh sabotáže, kterou nazýváme nepostižitelnou, je uplatňován zejména v zemích našich, poněvadž nejlépe vyhovuje povahovému založení a vynalézavosti našeho člověka. Máme oficiální doklady o tom, že výsledky této soustavné nepostižitelné sabotáže, která ovšem s hlediska propagačního je méně honosná, jsou veliké. V každém případě jsou větší než výsledky hlomozných sabotáží, často nesoustavných, improvizovaných a náhodných.

Je ovšem přirozeno, že v zemích, kde se partyzánsťina dosud nerozvinula a rozvinouti nemohla, jsou činěny přípravy pro její zahájení ve vhodnou dobu. Tyto přípravy, jejichž těžiště leží přirozeně doma a na

nichž spolupracují příslušné orgány zahraničních vlád v nejužším kontaktu a součinnosti se štáby velmocí, jsou ovšem povahy tajné, neboť tvoří důležitou součást válečných plánů. Z tohoto jednoduchého důvodu je nepříslušná jakákoliv zmínka o nich.

V každém případě, a to platí pro jakoukoliv variantu představ o závěrečné fázi této války, je jisto, že za této světové revoluce se dostane každému národu dosti příležitosti, aby za svoji svobodu náležitě zaplatil. Zaplatil obětmi, přinesenými za vhodné situace vojenské, obětmi, přinesenými jeho vlastním politickým cílům a ideálům a obětmi úměrnými a únosnými jeho kapacitě. To je fakt, vyvěrající z chladných úvah rozumových a politických, nezabarvených ani stínem oslabující sentimentality. Už dávno minuly doby, kdy jsme po Mnichově a po 15. březnu říkali, že jsme byli zrazeni a opuštěni a že tedy proto nám musí být všechno vráceno. Víme, že po nás přišli ostatní, kteří byli též opuštěni. Víme, jaké oběti přinášejí velmocí a jaké na ně ještě čekají. I my, náš národ prošel velkým utrpením a zaplatil za svoji pevnost ztrátou mnoho velmi dobrých a nejlepších lidí. Neklamme se však. Přijdou ještě další oběti, snad větší dosavadních. Pro naše doma i pro nás v zahraničí. Neboť rozhodná doba závěrečné fáze této války se blíží nezadržitelně.

Organisace příští obrany státu

I. Aby bylo možno zabývat se otázkou budoucí obrany státu, je nutno si postavit jisté předpoklady. Ty musí být co nejrealističtější. Celé pojednání má jen potud cenu, pokud postavené předpoklady jsou správné, resp. reálné nebo aspoň pravděpodobné. Závěry, ke kterým pojednání dochází, logicky plynou z postavených předpokladů a je nutno je posuzovati jen v jejich logické souvislosti.

Předpoklady, o které se opírá toto pojednání, jsou tyto:

1.) ČSR. bude obnovena ve svých předmnichovských hranicích, což je vojenské minimum.

2.) Hlavní nepřítel zůstává na západě — Německo. Rakousko — ať včleněné do Říše nebo samostatné — je tak nejisté, že při studiu obrany proti Německu je třeba počítati s jeho územím jako s územím nepřátelským. Jen kdyby bylo včleněno do jiného státu, kde by nebyla většina nepřátel-

ská ČSR, t.j. většina německo-maďarská, mohl by být jeho vojenský poměr k ČSR. posuzován jinak.

3.) Maďarsko bude do jisté míry neutralisováno svými sousedy — ať už je to bývalá Malá Dohoda a nebo ČSR., Jugoslavie a SSSR. — a nebo svým zmodernizovaným vnitřním zřízením.

4.) ČSR. bude součástí politicko-vojenského seskupení států na východ od Německa, v kterémžto seskupení bude rozhodujícím činitelem SSSR.

5.) Není bezprostředně rozhodující, je-li na západ od Německa blok států, přátelský bloku na východě, a nebo je-li blok, stavící se lhostejně ke konfliktu na východní hranici Německa.

6.) Zahraniční politika ČSR. bude defenzivní, t.j. prosta všech snah po rozšíření území násilnou cestou.

7.) Branný konflikt, do kterého bude ČSR. vtažena, nebude konflikt dvou sousedních